

Соціокультурна діяльність шкільної бібліотеки з орієнтацією на результат

Шкільна бібліотека як складова сучасного освітнього простору Нової української школи активно впроваджує в практику роботи креативні форми і методи популяризації книги та читання. Інновації сприяють покращенню обслуговування учнів своєю неординарністю, яскравістю.

У статті представлено сучасні інноваційні форми масової роботи, які можна використати в діяльності шкільної бібліотеки з популяризації книги та читання.

Ключові слова: бібліотека НУШ, читачі, інновації, функції, завдання, форми масової роботи.

Romanuk N. L. Result-Oriented Socio-Cultural Activities of the School Library.

The school library as a component of the modern educational space of the New Ukrainian School implements actively in practice the creative forms and methods of popularizing books and reading.

Innovations help to improve student service with their uniqueness and brightness.

Modern innovative forms of mass work that can be used in the work of the school library to promote books and reading are presented in the article.

Key words: NUS library, readers, innovations, functions, tasks, forms of mass work.

Постановка проблеми. Виклики часу спонукають шкільні бібліотеки шукати власну нішу в освітньому просторі Нової української школи.

Основними функціями шкільної бібліотеки є інформаційна, освітня, культурна, комунікаційна, творчо-пізнавальна. Інформаційна функція забезпечує доступ до даних, задовольняє інформаційні потреби учнів, учителів та інших категорій працівників ЗЗСО з використанням як власних ресурсів, так і ресурсів інших бібліотек, бібліотечних та інформаційних мереж і систем; освітня – сприяє освіті та вихованню особистості учнів; культурна – формує духовний розвиток читачів, залучає їх до цінностей вітчизняної та світової культури, створює умови для репродуктивної та продуктивної культурної діяльності; комунікаційна – передбачає обмін інформацією, надає користувачам доступ до документів; творчо-пізнавальна – сприяє змістовному проведенню вільного часу школярів, створенню творчого комунікативного майданчика [4].

Як свідчить практика, ефективність роботи шкільної бібліотеки значною мірою залежить від форм та методів, що застосовуються. Форми роботи мають бути цікавими, змістовними, емоційними, розрахованими на дітей різного віку. Тільки тоді буде досягнуто бажаного результату, якщо робота ґрунтуватиметься на принципах добровільності – свободи школярів у виборі різноманітних форм з метою реалізації своїх інтересів і захоплень, що передбачає врахування вікових та індивідуальних особливостей кожного, системності, тобто

взаємозв'язку різноманітних методів і форм роботи. Важливо, щоб учні мали змогу проявити творчість, ініціативу, самостійність, відчували від участі в заходах радість і задоволення.

Особливість таких форм полягає в тому, що їм притаманні новизна в назві, наявність елементів театралізації у викладі інформації, ігрові моменти, своєрідна атрибутика, що передає специфіку запропонованої форми, активна участь читачів у проведенні заходу.

Методичні публікації

Виклад основного матеріалу. Просування книги – основний напрямок діяльності кожної бібліотеки, але особлива увага приділяється спонуканню дітей і підлітків до читання. Сучасним школярам треба, щоб інформація подавалася яскраво, енергійно і бажано коротко. Захопити дитину читанням – завдання непросте, і саме креативність бібліотечних фахівців у партнерстві з учителями допомагають у досягненні цієї мети. На прохання класних керівників добираємо необхідні матеріали до проведення виховних годин, учителів-предметників – предметних тижнів та виховних заходів. Найтісніша співпраця провадиться з учителями початкових класів, української та зарубіжної літератури до відзначення святкових і ювілейних дат письменників, книг-ювілярів, де використовуємо різні інтерактивні форми залучення наших вихованців до читання: акції, літературно-пізнавальні заходи, конкурси, ігри.

Досвідом підтверджено, що ті заходи, які проходять в ігровій формі, виявилися для дітей найцікавішими. Таким чином, прагнення бібліотекарів збігаються з бажаннями читачів, які хочуть спілкуватися, збагачуватися новою інформацією в живій, динамічній ситуаційній формі.

Пропонуємо ознайомитися та впроваджувати в роботу шкільної книгозбірні цікаві форми інтерактивної взаємодії, що використовуються в окремих бібліотеках України, нашої зокрема.

Брендом бібліотечної роботи сьогодення стають книжково-рекламні акції з популяризації книги та читання. Залежно від поставлених цілей, акції, що проводяться в бібліотеці, можна умовно класифікувати на декілька видів [6]:

- тематичні;
- соціальні;
- благодійні;
- протестні;
- на підтримку читання.

Наприклад, акція **«Книга для тебе»**: ми добираємо літературу на соціальну тематику. Це можуть бути твори В. Сухомлинського, В. Нестайка. Зберігаємо її на спеціально оформленій полиці й під час зустрічі з читачем повідомляємо, що книгу відкладено саме для нього. Акція **«Книга-сюрприз»**: загортаємо декілька книжок, які забуто або такі, що заслуговують на особливу увагу, різних авторів та жанрів, у яскраві подарункові обгортки та пропонуємо читачеві вибрати одну з них. Якщо сподобалася – зробити малюнок до неї. Це книги Г. Троепольського, Марка Твена, Р. Стівенсона, Ж. Верна, А. Конан-Дойла, О. Іваненко та інші.

Для тих, хто не визначився з вибором книг, пропонуємо взяти участь у **«Книжкових передбаченнях»**. Передбачення надруковано на маленьких аркушах паперу. Діти витягують і зачитують

цитати з книг, назву книги й автора, потім знаходять книжку на полиці (фото 1).

Фото 1

Популярна серед школярів акція **«Освідчення в коханні улюбленій книзі»**, яка проходить у Міжнародний день дарування книг і день усіх закоханих. Читачам пропонується висловити свої думки про те, що дає їм книга, поділитися враженнями про улюблені книжки і зізнатися їм у любові в журналі «100 і одна причина, чому я кохаю тебе».

«Селфі з книгою» – це одна з форм реклами книжок («Сам прочитав і тобі раджу»). Дітям подобається все незвичне, креативне. Вони залюбки роблять селфі з улюбленою книгою, свої враження записують на стенді «Book-симпатія».

Екологічні акції спрямовано на охорону природного середовища. До прикладу, акція **«Сортуй відходи – рятує планету»** проходить до Дня Землі або до Дня довкілля. Дітей вчимо, як правильно сортувати сміття, поводитися в природі: лісі, парку, на вулиці (фото 2).

Благодійні акції вчать дітей доброзичливості, милосердя. Так, акцію **«Подаруй бібліотеці книгу»** спрямовано на те, щоб навчити учнів робити благородні вчинки: не викинути прочитану книгу на сміття, а подарувати бібліотеці.

Серед наочних форм популяризації бібліотечного фонду найважливіше місце посідає **книжкова виставка** – традиційна форма роботи, один із засобів впливу на інформаційну поведінку читача. У нашій книгозбірні користуються популярністю такі

Фото 2

інноваційні форми виставок, які супроводжуються цікавими вікторинами, кросвордами, ай-стоперами:

– «Книжковий бал на честь жінок «Весна як Жінка, жінка – як Весна» (фото 3);

– **виставка-настрій «Кольорові книжки на всі смаки»;**

– «Зима прийшла – свята принесла» (діти залюбки беруть участь у підготовці новорічних інсталяцій: вирізають сніжинки, ангелочки) (фото 4);

Фото 3

Фото 4

Методичні публікації

Фото 5

Фото 6

– виставка-побачення «Смаколики для книгоманів», може бути приурочена до дня усіх закоханих або ж до конкурсу «Книгоманія» (фото 5–7).

Фото 7

Ефективними технологіями масової роботи бібліотеки з формування основ бібліотечно-бібліографічної грамотності школярів є ігрові форми,

так звані **бібліотечні та літературні ігри**, які сприймаються учнями набагато краще, ніж звичайний урок. Відповідно до вимог НУШ зміст і характер завдань мають спонукати дітей до пошукової творчої діяльності, наповненої емоціями і переживаннями. Беручи участь у грі, дитина швидше запам'ятовує інформацію. Гра стає імпульсом до пізнання, захоплення, здивування, поштовхом до інтелектуального, морального, творчого розвитку дитини. Чим цікавіше заняття, тим більше відвідуваність дітей у бібліотеці.

Допомогти школяреві у формуванні й розвитку інтересу до читання допомагає методичний прийом «Бачу–чую–відчуваю». Його можна використовувати, наприклад, під час позаурочних заходів як «Бібліокафе», «Дрес-код», «Бібліошопінг», «Флешбук», «Бібліофреш» та ін. Ці форми роботи дозволяють не тільки наочно розглянути книгу чи журнал, але й самому взяти участь у їх створенні, рекламі, презентації.

Літературні ігри активізують читання школярів, стимулюють їх звернення до художньої, науково-пізнавальної, довідкової літератури, поглиблюють навички самостійної роботи з книгою, розвивають логічне мислення. Найбільш популярні це:

– «**Бібліоквест**» – інтерактивна пригодницька гра, учасники якої пересуваються пунктами, знаходять і виконують завдання, долають перешкоди в рамках загального сценарію. Та група учасників, яка досягає фінішу першою, отримує змогу розгадати головну таємницю і отримати суперприз;

– «**Літературне кафе**» – нестандартний позакласний захід, спеціально організований на одному майданчику з розвагами на літературні теми, що імітує застілля. Різновиди: вечірка, посиденьки, клуб, асамблея. Ця форма передбачає такі атрибути кафе, як столики, приглушене освітлення, частування;

– «**Літературна вітальня**» – вид театральності естрадної вистави, яка складається з окремих сцен і номерів, що об'єднані спільною темою;

– «**Літературний stand-up**» – це форма популяризації читання книжок серед певної категорії. Завдання проекту – проведення щомісячних публічних виступів в форматі *Stand-up* з цікавим обговоренням книг доступними словами. Учасники читають книги, відомі та незнані, й розповідають про них перед аудиторією, не переказуючи сюжету.

Ці та інші форми спрямовано на урізноманітнення дозвілля і задоволення інтересів дітей у різних сферах науки, техніки, мистецтва. Між учнями школи зростають дружні, творчі стосунки.

Висновки. Уся соціокультурна діяльність шкільної бібліотеки спрямовується на задоволення інформаційних і культурних потреб учасників освітнього процесу, що сприяє інтелектуальному, духовному та естетичному розвитку користувачів, закріплення знань за допомогою організації різнопланових культурно-масових заходів: книжкових виставок, літературних ігор, літературних вікторин, конференцій, творчих зустрічей, конкурсів тощо.

Бібліотеки закладів загальної середньої освіти завжди були й залишаються осередками духовності та гармонії, хранителями мудрості й знань. Діти приходять сюди, щоб відшукати відповіді на тисячі запитань, які ставить перед ними життя, змістовно провести час у товаристві вірних друзів – книг, які допомагають зануритися в чарівний світ мандрівок, пригод, переносять їх у минулі століття та на інші планети.

Звичайно, кожен фахівець обирає для себе те, що можна організувати в умовах кожної конкретної шкільної бібліотеки. Бажано не зупинятися на досягнутому і постійно поповнювати скарбничку форм і методів роботи з книгою, з юними користувачами, поєднуючи традиційні та інноваційні методи. Новітні технології, інтерактивні прийоми допоможуть краще і якісніше провести масовий захід.

Література

1. Про затвердження плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»: розпорядж. Каб. Міністрів України від 13 груд. 2017 р. № 903-р. *Уряд. кур'єр*. 2017. 22 груд. (№ 242). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/903-2017-%D1%80>
2. Баліка Л. М. Педагогічні основи роботи шкільних бібліотек щодо розвитку в учнів інтересу до читання. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2017. Вип. 6. С. 225–236. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2017_6_27
3. Бібліотека навчального закладу в контексті інформатизації суспільства: наук.-допом. бібліогр. покажч. для б-к закл. заг. серед., проф.-техн., вищої освіти. Вип. 4 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: А. І. Рубан, І. І. Хемчян; наук. консультант Т. В. Добко; бібліогр. ред. А. І. Рубан]. Київ, 2019. 503 с. (Серія «На допомогу професійній самоосвіті працівників освітянських бібліотек», вип. 23). URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=20900>
4. Бурцева Л. П. Інноваційні форми роботи шкільної бібліотеки по залученню учнів до читання. *Пед. обрії*. 2018. № 1/2. С. 66–69. URL: <http://choippo.edu.ua/rar/PO118.pdf>
5. Жернова В. С. Інноваційна діяльність шкільного бібліотекаря щодо формування читацької активності учнів. *Джерело пед. інновацій*: інформ. технології в б-ці загальноосвіт. навч. закл. 2015. Вип. 1 (9). С. 149–157.
6. Соціокультурна діяльність бібліотек. *Укр. бібліотечна енцикл.* / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. Київ, 2017. URL: http://ube.nplu.org/article/Соціокультурна_діяльність_бібліотек.
7. Сучасна шкільна бібліотека: організація роботи: практич. посіб. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [авт. кол.: Л. М. Бондар, Т. В. Добко, І. Г. Лобановська, О. Є. Матвійчук, І. І. Хемчян та ін.; наук. ред.: Т. В. Добко, О. Є. Матвійчук, І. Г. Лобановська, І. І. Хемчян]. Київ, 2019. 359 с. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/Modern_school_library_2019.pdf